

ЩОДО СУТНОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ НА РІЗНИХ СТАДІЯХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Легких В.В.

*аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Академія адвокатури України*

В.Г. Гончаренко зазначає, що «особлива роль у врегулюванні суспільних відносин належить суду. Право на судовий захист, передбачене Конституцією України, належить до основних невід'ємних прав людини. Реалізація цього права обумовлена рівнем розвитку суспільства, місцем та значенням суду в системі органів державної влади, забезпеченням державою доступності судового захисту» [1, с. 11]. Таким чином, рівень розвитку суспільства прямо пов'язаний із існуванням судової системи, котра є фундаментом правової держави, в якій забезпечується доступ особи до правосуддя. Такий доступ передбачає процедуру звернення до суду з метою прийняття у найкоротші строки справедливого судового рішення.

Але яка мета прийняття рішення за наслідками судового розгляду? Відповідь – вирішення спору, який іноді переростає у конфлікт між сторонами та який без втручання незалежного арбітра вирішити неможливо. Такі спори виникають у різних галузях права, оскільки прокурор і обвинувачений у кримінальному процесі, так само як позивач і відповідач у цивільній або господарській справі, можуть не погоджуватися із точкою зору свого опонента та відстоюють свою позицію перед судом. Тобто між ними існує конфлікт, який вирішується судом у чітко регламентованому процесуальному порядку та згідно з процедурою, чим забезпечуються та охороняються права особи, суспільства, які гарантовані Конституцією України. Кульмінацією судових тяжб сторін є судові рішення, яким вирішується спор сторін по суті, що є метою їхнього звернення до суду. Отже, захист порушених конституційних прав особи та суспільства відбувається шляхом судового розгляду, результатом якого є судові рішення, що приймається, складається та оприлюднюється відповідно до вимог чинного процесуального законодавства.

Для визначення сутності судового рішення в окремій галузі права, як слушно зауважив О.Ф. Клейнман, «необхідно визначити цілі та основні завдання цього процесуального акта, його внутрішню природу» [2, с. 82].

М.Г. Авдюков зазначив, що «сутність судового рішення полягає у тому, що воно є актом правосуддя, який захищає права сторін, правопорядок у державі шляхом вирішення правових спорів між сторонами по суті. Суть судового рішення полягає в захисті прав сторін шляхом підтвердження наявності або відсутності правовідносин, взаємних прав та обов'язків сторін і в примусі до відповідної, зазначеної в рішенні поведінки» [3, с. 682].

Таким чином, галузева сутність судового рішення характеризується сукупністю його основних ознак, та, аналізуючи сутність судового рішення в

кримінальному провадженні, необхідно виходити із завдань, передбачених ст. 2 КПК, а тому вбачається, що прийняття судового рішення в кримінальному провадженні спрямоване на: 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень; 2) захист прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження; 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду; 4) право кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення, бути притягнутим до відповідальності в міру своєї вини; 5) жоден невинуватий не має бути обвинуваченим або засудженим, жодна особа не може бути піддана необґрунтованому процесуальному примусу; 6) до кожного учасника кримінального провадження має бути застосована належна правова процедура.

Виходячи із завдань кримінального провадження існує сукупність судових рішень, якими безпосередньо не встановлюється об'єктивна істина в справі, і разом з тим без ухвалення яких неможливо прийняти законне та обґрунтоване рішення в справі – ухвалити законний вирок. Крім того, так само під час судового розгляду справи ухвалюються проміжні рішення, якими регулюється хід розгляду справи в суді (наприклад, ухвала про призначення справи до розгляду, ухвала про відкладення розгляду, ухвала про відвід та інше). Та, як зазначає П.А. Лупінська, «...законність та обґрунтованість вироку значною мірою залежить від законності та обґрунтованості тих рішень, які з різноманітних питань приймаються під час провадження в справі як на досудовому слідстві, так і під час судового розгляду. Тому не лише вирок, але й інші рішення сприяють досягненню мети кримінального судочинства та мають певне соціальне значення» [4, с. 5].

Розглядаючи питання судового рішення в кримінальному судочинстві, слід зазначити, що здійснення правосуддя в кримінальному провадженні відбувається не заради ухвалення вироку, а заради захисту прав особи і суспільства від злочинного посягання шляхом встановлення об'єктивної істини в справі, яка відображається у вирокі суду.

Відмінність судового рішення суду апеляційної інстанції від рішення місцевого суду полягає у процедурі здійснення правосуддя судом апеляційної інстанції. Якщо для виконання завдань кримінального провадження, передбаченого ст. 2 КПК, суду першої інстанції необхідно встановлювати об'єктивну істину в справі шляхом дослідження всього обсягу доказів, наданих сторонами кримінального провадження, то суд апеляційної інстанції лише перевіряє законність судового рішення місцевого суду, але і місцевий суд, і суд апеляційної інстанції в своїй діяльності виконують завдання кримінального провадження, хоча і в різних формах.

Виходячи зі змісту ст. 407 КПК рішення суду апеляційної інстанції є результатом перевірки: ухвал слідчого судді; вироку; ухвали про застосування або відмову у застосуванні примусових заходів медичного або виховного характеру; вироку на підставі угод. Перевірка законності зазначених рішень судом апеляційної інстанції, як вже зазначалось, неможлива без ухвалення допоміжних рішень судом апеляційної інстанції.

Таким чином, виходячи із рішень, які суд апеляційної інстанції має право прийняти за результатами судового розгляду апеляційної скарги, рішення суду апеляційної інстанції умовно можна поділити на: а) рішення, якими підтверджується виконання завдань кримінального провадження місцевим судом (залишення судом апеляційної інстанції рішення без змін); б) рішення, якими констатується недосягнення мети кримінального провадження судом першої інстанції (скасування рішення і призначення нового розгляду у суді першої інстанції); в) рішення, якими підтверджується недосягнення мети кримінального провадження судом першої інстанції, але якими такі завдання виконуються безпосередньо судом апеляційної інстанції (зміна та ухвалення свого рішення, в тому числі нового вироку).

Як зазначив Ю.М. Грошевой, скасування рішення вищим судом та направлення справи на новий судовий розгляд свідчить про те, «...що внаслідок допущення порушень правосуддя в даній справі не було здійснене, і що даний вирок не може розглядатися як акт правосуддя, а тому потрібне нове провадження у справі» [5, с. 5].

Також, слід зазначити, що відповідно до ст. 418 КПК, у випадку, передбаченому п. 3 ч. 1 ст. 407 КПК, суд апеляційної інстанції ухвалює вирок. Будь-яке інше рішення суд апеляційної інстанції приймає у формі ухвали. Тобто законодавцем передбачено дві форми судових рішень, які має право ухвалити суд апеляційної інстанції – вирок та ухвала.

Так, одним із рішень, яке має право прийняти суд апеляційної інстанції, відповідно до ст. 407 КПК, є скасування вироку або ухвали із закриттям кримінального провадження, якщо будуть встановлені підстави, передбачені ст. 284 КПК. Однак, як зазначено в ст. 369 КПК, вирок ухвалюється, якщо суд вирішує обвинувачення по суті. Якщо суд апеляційної інстанції ухвалює рішення про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених ст. 284 КПК, чи вирішує він обвинувачення по суті?

Розгляд обвинувачення по суті передбачає встановлення об'єктивної істини в справі, що нерозривно пов'язано із встановленням обставин, які підлягають доказуванню, відповідно до ст. 91 КПК. Тобто розгляд справи по суті пов'язаний із процесом доказування. Чи можливо встановити обставини, що є підставою для закриття кримінального провадження, без елементів процесу доказування, наприклад, без оцінки доказів судом апеляційної інстанції? Напевно, що ні. Таким чином, ухвала про закриття кримінального провадження судом апеляційної інстанції і є рішенням, яким розглядається обвинувачення по суті, однак, відповідно до ст. 369 КПК, єдиною формою рішення, яким вирішується обвинувачення по суті, є вирок. Таким чином між ст.ст. 369 та 407 КПК існують протиріччя, що потребує подальшого дослідження.

Література:

1. Гончаренко В.Г. Проблеми регулювання відносин у сфері кримінального судочинства // Вісник Академії адвокатури України. – Том 12, число 2 (33). – 2015. – С. 10–16.

2. Клейнман А.Ф. Новейшие течения в советской науке гражданского процессуального права. – М. : Изд-во МГУ, 1967. – 119 с.
3. Авдюков М.Г. Судебное решение. М. : Юрид. лит., 1959. 152 с.
4. Лупинская П.А. Решения в уголовном судопроизводстве: теория, законодательство, практика. 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Норма, Инфра-М, 2010. – 240 с.
5. Грошевой Ю.М. Правові властивості вироку – акту правосуддя : Навчальний посібник. – Харків: УкрЮА, 1994. – 48 с.

ЗНАЧЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ПРОВАДЖЕННЯХ З ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Маковецький М.В.

*студент 6-го курсу юридичного факультету
Університет митної справи та фінансів*

Актуальність теми зумовлюється стійким збільшенням в структурі сучасної злочинності в Україні частки корисливих злочинів, зокрема, злочинів економічних.

Слідчі допускають суттєві помилки при формулюванні завдань експерту-бухгалтеру та визначенні обсягу матеріалів, потрібних експерту-бухгалтеру для відповіді на поставлені запитання. Це свідчить про те, що в умовах зростання економічної злочинності такий аспект діяльності слідчого, як використання спеціальних бухгалтерських знань, залишається проблемним.

Окремі питання теорії, організації та методики судово-бухгалтерської експертизи знайшли відображення у працях таких вчених як: М.Т. Білуха, М.І. Камлик, В.О. Шевчук, Г.А. Атанесян, А.М. Белов, Б.А. Бор'ян, Н.Г. Гаджієв, Т.М. Дмитрієнко.

Дослідження інформації в галузі економіки завжди потребує застосування широкого арсеналу економічних знань. Економічну інформацію розуміють як сукупність кількісних даних, тобто показників, що характеризують господарську діяльність підприємств, установ, організацій [1, с. 23]. Такі дані можуть мати оперативно-розшукове, криміналістичне та доказове значення.

Історично склалося так, що судово-бухгалтерська експертиза застосовувалась в окремих випадках і слугувала інструментом підтвердження чи спростування складу злочину. Особливістю цього процесу при вивченні обставин господарських спорів і економічних злочинів є необхідність використання не лише в юридичних, але й економічних, зокрема бухгалтерських, знань.

Враховуючи, що інформація про господарські операції, які задокументовані та вартісно оцінені, підлягає відображенню в бухгалтерському обліку, то при розгляді правопорушень економічного напрямку об'єктом дослідження виступають саме дані бухгалтерського обліку.